

Literatura - o bucurie tristă

Am în față trei volume de poeme ale craioveanului Nicolae Coande. Apariția lor acoperă aproape un deceniu și probabil așa se face că stilul și mesajul diferă. Scriitorul nu este dintre aceia care cred că trebuie să apeși la nesfârșit pe aceeași clapă pentru a-i distinge mai bine semnturile.

Fundătura Homer, de exemplu, publicat la Editura „Dacia”, mizează pe poeme scurte, gnomice și profunde. *Un acoperiș deasupra capului* deschide seria textelor apocaliptice, până la urmă: „cândva voi obosi să mai privesc în sus:/ cu toții vom sfârși cu privirile în pământ/ căutând un soare al umiliților/ (ar fi o ironie să existe)”. Ca în *Pohod na Sibir* a lui Alecsandri, plus paranteza postmodernă care dizolvă tensiunea prin intelectualizare. Imploziile se țin lanț, special parcă pentru a susține teoretizările lui Octavian Soviany despre thanatofilie și cataclism sufletec: „mor în poemul meu și nu știu de ce -/ mor interior/ eu atât de incert am o singură certitudine:/ soarele moare interior/ și el” (*Și el*). Bineînțeles, durerile fără motiv clar țin de o patologie romantică a pneumei. Dar îmi aduc aminte că într-un studiu din 1984 al Lidiei Vianu despre T. S. Eliot, modernismul era definit ca o *eră a impreciziei*. A impreciziei puternic intelectualizate, așa adăuga eu. Este poetul nostru un modernist peste decenii, așa cum li s-a întâmplat multor autori români? Cumpănind tihnit, nu prea-mi vine a crede. Mai curând era vorba despre o tendință morbidă și obosită a momentului, pe care încerca să și-o aproprieze. Dovadă și finalul de *la Casa ciorilor*: „cadavrul care voi fi mă lasă indiferent, sunt un copil/ care se chinuie să îmbătrânească”. Surparea interioară este „impurificată” treptat de suspiciuni psalmice și de imagini suprarealiste supradotate cu focoase simbolice, însă. Epuizarea sufletească – trăită literar, așa zice – primește energie de la ieremiade și enervări: „șapte zile au trecut și răbdarea mea e pe sfârșite./ trăiesc pe o insulă înconjurată de înjurături precise/ cineva atacă zidul cu limba, voi face altul în trei zile./ vine pe ape un ochi fals sufletul cu un pește în gură./ oac oac iese din smârcuri masculofemina” (*Trăiesc pe o insulă*).

De la paranoia davidiană și autarhia mizantroapă a anti-eroilor lui Harold Pinter, iată-ne în volumul *Vânt, tutun și alcool* (Editura „Brumar”), față în față cu un poet precis și trăind exclusiv pentru literatură. *Un poet în brooklyn* trece în revistă soarta și întâmplările unor confrăți de condei din Bănie cu o idiosincrazie demnă de sarcasmul lui Ginsberg: „Nu-s sigur dar parcă/ i-am văzut fața lui ciupureanu prin zonă. oricum/ nu mă interesează/

ion maria stă în craiovița în blocuri făcute de comuniști/ pentru ordinary people/ bucur și lascu pe calea bucurești în blocuri făcute de/ comuniști pentru pedanți/ și asta se vede în poezia lor”. Un fel de volum dedicat demitizării conștiinței scriitoricești, apel la vechea dilemă cum poate fi produs frumosul de către urăți/ insignifianți. Cum este posibil să obținem *kalos* din *kakos*. Dar e și un protest aici împotriva umilirii artistului într-o societate mercantilă, exaltând cultul muncii în linia lui Stahanov sau a lui Margaret Thatcher. Până la urmă, „unde miroase a căcat miroase a ființă” (*Arestul literaturii*). Și îmi place să deduc acest vers din legenda lui Heraclit, care s-ar fi îngropat în bălegar pentru a-și ameliora hidropizia care-l chinuia.

Cel mai recent volum, *Femeia despre care scriu*, Editura „Măiastra”, Târgu-Jiu, conține „versuri de bărbat”. Un bărbat literaturizat, vorbăcios și patetic-cuceritor. Literatul, în vajnica lume nouă, aparține unei alte specii: „Incredibil singur în viață – mă cred artist/ preocupat de culori ce imită sângele încheșat,/ vinul de inimă e pe sfârșite,/ îmi număr pe degete prietenii din rafturi” (*Văduva suedeză a lui Kafka*). Versul devine filosofant, în termeni generici, mereu împănate cu referințe culturale și susținut de ironie. Un amestec de șaizecism cu șaptezecism, poetizare + detașare, ce dovedește vitalitate, încă. La motivul scriitorului se adaugă și cel al literaturii, căci altfel nu se putea. Se pot obține efecte interesante din deplângerea gloriolei condeierilor de altădată: „I-aș scrie omului, dar crezi că citește?”. Resemnarea nu este jeluitoare: „Sînt un pian cu ochi scoși/ disting alunițe pe creier” (*Frumusețe, ce departe ești tu*).

De fapt, Nicolae Coande este vizibil ca poet datorită inteligenței lui tandre. Ironia bonomă și imaginile surprinzătoare mântuiesc adesea pagini întregi de poeme și dizolvă atmosfera prăfuită de bibliotecă: „un metru de cărți,/ nici un metru de viață” (*Treapta*). Prefer fără dubii condensările poetice ancorate în metaforă și simbol lirismului descriptiv sau descriptivismului liric. De pildă, „Stăm la masă cu picioarele-ngropate de mult/ în pământ./ Ne ținem în viață” (*Gura zeiță*). Un fragment deschide mai multe căi de interpretare decât un ditamai roman psihanalitic. Și nu trebuie să neglijăm că cine corespundează cu Paul Goma nu poate vedea poezia ca pe un joc cu mărgelile de sticlă într-un turn de cristal. Pe lângă funcția poetică a textului, mult dezbătută de lingviști, se cuvine discutată și funcția critică a literaturii. Așa se face că, de multe ori, critica devine o critică a criticii.